

॥ ३२ ॥ ३२ ॥ इतिशांतिप० रा० नै० भारतभा० अष्टाशीतितमोऽध्यायः ॥ ८८ ॥ ॥ ११ ॥ वनस्पतीमिति मूलफलं ब्राह्मणानां स्वमिति धर्ममाहुः ततोप्येतन्वच्छिद्युः ॥ १ ॥ ब्राह्मणापरोधेनैरपालने
न ॥ २ ॥ त्यागं राष्ट्रस्य ॥ ३ ॥ अवत्याराष्ट्रं त्यजतो राज्ञा वृत्तिः कल्येति मर्यादानुराजराथाद्यलाभात् त्यजतस्तदपि देयमित्यस्तीति कस्मिन्निकाकासूचयति ॥ ४ ॥ अतः परं त्वदृत्तिकल्पयसि ननु पूर्व
तस्मात्सर्वेषु भूतेषु प्रीतिमान्भवपार्थिव ॥ सत्यमार्जवमक्रोधमानृशंस्यंचपालय ॥ ३२ ॥ एवं दंडचक्रांश्च मित्रं भूमिं चलप्स्यसि ॥ सत्यार्जवपरो राजन्मित्रको
शं बलान्वितः ॥ ३३ ॥ इति श्रीमहाभारतेशांतिपर्वणि राजध० कोशसंचयप्रकारकथने अष्टाशीतितमोऽध्यायः ॥ ८८ ॥ ॥ ११ ॥ भीष्म उवाच वनस्प
तीन्भक्ष्यफलान्छिद्युर्विषयेतव ॥ ब्राह्मणानां मूलफलं धर्ममाहुर्मनीषिणः ॥ १ ॥ ब्राह्मणेभ्योतिरिक्तं च भुंजीरन्निरेजनाः ॥ न ब्राह्मणापरोधेन हरेदन्यः कथं
चन ॥ २ ॥ विप्रश्चेत्यागमातिष्ठेदात्मा तर्ह्येव तत्किं शीतः ॥ परिकल्प्यास्य वृत्तिः स्यात्सदारस्य नराधिप ॥ ३ ॥ सचेन्नोपनिर्वर्ततवाच्यो ब्राह्मणसंसदि ॥ कस्मिन्नि
दानीं मर्यादामयं लोकः करिष्यति ॥ ४ ॥ असंशयं निर्वर्ततनचेद्वक्ष्यत्यतः परं ॥ पूर्वपरोक्षकर्तव्यमेतत्कौंतेय शश्वतं ॥ ५ ॥ आदुरेतज्जना ब्रह्मन् न चैतच्छ्रद्धाभ्यहं ॥
निमंज्यश्च भवेद्भोगैरवत्याचतदाचरेत् ॥ ६ ॥ कृषिगौरक्ष्यवाणिज्यं लोकानामिह जीवनं ॥ ऊर्ध्वचैव त्रयीविद्यासाभूतान्भावयत्युत ॥ ७ ॥ तस्यां प्रपतमानायां
येस्युस्तत्परिपंथिनः ॥ दस्यवस्तद्वधायेह ब्रह्माक्षत्रमथास्तुजत् ॥ ८ ॥ शत्रून्जयप्रजारक्षयजस्वक्रतुभिर्नृप ॥ युध्यस्व समरे वीरो भूत्वा कौरवनंदन ॥ ९ ॥ संर
क्ष्यान्यालयेद्राजासराजराजसत्तमः ॥ येकेचित्तान्नरक्षंतितैरर्थोनास्तिकश्चन ॥ १० ॥ सदैव राज्ञायाद्वयं सर्वलोकाद्युधिष्ठिर ॥ तस्माद्देतोर्हि भुंजीतमनुष्या
नेवमानवः ॥ ११ ॥ आंतरेभ्यः परान् रक्षन्त्येभ्यः पुनरांतरान् ॥ परान्त्येभ्यः स्वान्त्वेभ्यः सर्वान्यालयनित्यदा ॥ १२ ॥ आत्मानं सर्वतोरक्षन् राजन् रक्षस्व मे दिनीं ॥
आत्ममूलमिदं सर्वमाहुर्विविदुषो जनाः ॥ १३ ॥ किं छिद्रं कोनुसंगो मे किं वास्य विनिपातितं ॥ कुतो मामाश्रयेदोष इति नित्यं विचिंतयेत् ॥ १४ ॥ अतीतदिवसे
वृत्तं प्रशंसंति नवापुनः ॥ गुप्तैश्चरैरनुमतैः पृथिवीमनुसारयेत् ॥ १५ ॥ जानीयुर्द्यदि मे वृत्तं प्रशंसंति नवापुनः ॥ कच्चिद्रोचे जनपदे कच्चिद्राष्ट्रे च मे यशः ॥ १६ ॥

मिति उपालंभे पूर्वपरोक्षकर्तव्यं विस्मर्तव्यं क्षतव्यमिति तं प्रार्थयेदित्यर्थः ॥ ५ ॥ वृत्तिमात्रं कल्पयेदिति परमतं भोगार्थी चेद्राष्ट्रं त्यजति तदा भोगैरपि निमंज्यः अवत्याचेत्तदा वत्यापि निमंज्य इत्याहाहुरिति
॥ ६ ॥ ऊर्ध्वस्वर्गं ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ लोकात् लोकहितार्थोद्धव्यं बोद्धव्यमिति पाठे स्वपरचरित्रमिति शेषः उत्तरार्धे भुंजीतेत्यत्र युंजीतेति पाठः मनुष्यांश्चरानिति चार्थः ॥ ११ ॥ स्वीयाः आंतरा
बाह्याश्च परस्माद्भक्ष्याः स्वीयाः बाह्यास्तु शुभ्रभ्योरक्ष्या इत्यर्थः ॥ १२ ॥ विदुषो विद्वान्सः ॥ १३ ॥ संगो व्यसनस्येत्येति शेषः ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥